

CARTA SOCIALĂ EUROPEANĂ

European
Social
Charter

Charte
sociale
européenne

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

CARTA SOCIALĂ EUROPEANĂ

(REVIZUITĂ)

Consiliului Europei

Reproducerea textelor din această publicație
este autorizată cu condiția ca titlul complet
și sursa, anume Consiliul European, să fie citate.
Dacă sunt destinate a fi utilizate în scopuri
comerciale sau traduse într-una din limbile
neoficiale ale Consiliului European, vă rugăm să
contactați publishing@coe.int.

Design-ul și layout-ul copertii: Departamentul de
producție al documentelor și publicațiilor (SPDP),
Consiliul European ©

Consiliul European, noiembrie 2020
Tipărit la Consiliul European

Notă introductivă

Această broșură include textul Cartei sociale europene, în versiunea sa revizuită (ETS nr. 163), ce a fost deschis spre semnare la Strasbourg în data de 3 mai 1996, și prezintă procedurile de control pentru aplicarea sa, după cum se prevede:

- ▶ în partea IV-a Cartei din 1961 (ETS nr. 35) deschisă spre semnare în data de 18 octombrie 1961, astfel cum a fost modificată prin Protocolul de modificare a Cartei (STE nr. 142), deschis pentru semnare la Torino în data de 21 octombrie 1991;
- ▶ în Protocolul adițional care prevede un sistem de reclamații colective (ETS Nr. 158) deschis spre semnare la Strasbourg în data de 9 noiembrie 1995.

Situația semnăturilor și ratificărilor Cartei sociale europene și a protocoalelor sale, precum și declarațiile și rezervările făcute de state sunt disponibile la: <http://www.conventions.coe.int>.

Carta Socială Europeană (revizuită)

Strasbourg, 3 mai 1996

Preambul

Guvernele semnatare, membre ale Consiliului Europei,

Considerând că obiectivul Consiliului Europei este de a realiza o uniune mai strânsă între membrii săi, cu scopul de a proteja și promova idealurile și principiile care sunt patrimoniul lor comun, și de a favoriza progresul lor economic și social, în special prin apărarea și dezvoltarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale;

Considerând că prin Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950, și prin Protocoalele sale, statele membre ale Consiliului Europei au convenit să asigure

populațiilor lor drepturile civile și politice și libertățile specificate în aceste instrumente;

Considerând că prin Carta socială europeană, deschisă în vederea semnării la Torino la 18 octombrie 1961, și prin Protocoalele sale adiționale, statele membre ale Consiliului Europei au convenit să asigure populațiilor lor drepturile sociale specificate în aceste instrumente pentru a ameliora nivelul de trai și a promova bunăstarea lor socială;

Reamintind că în cadrul Conferinței ministeriale a drepturilor omului, desfășurată la Roma la 5 noiembrie 1990, a fost subliniată necesitatea, pe de o parte, de a prezerva caracterul indivizibil al tuturor drepturilor omului, fie că sunt civile, politice, economice, sociale sau culturale și, pe de altă parte, de a conferi Cartei sociale europene un nou impuls;

Hotărâte, așa cum s-a decis pe parcursul Conferinței ministeriale desfășurate la Torino în 21 și 22 octombrie 1991, să actualizeze și să adapteze conținutul material al Cartei, pentru a ține cont în special de schimbările sociale fundamentale intervenite după adoptarea sa;

Recunoscând avantajul de a înscrie într-o Cartă revizuită, destinată să se substituie treptat Cartei sociale europene, drepturile garantate de Protocolul adițional din 1988 și să adauge noi drepturi;

Au convenit asupra celor ce urmează:

Partea I

Părțile contractante recunosc ca obiectiv al politicii lor, a cărui realizare o vor urmări, prin toate mijloacele utile, pe plan național și internațional, atingerea condițiilor specifice asigurării exercitării efective a următoarelor drepturi și principii:

1. Orice persoană trebuie să aibă posibilitatea de a-și câștiga existența printr-o muncă liber întreprinsă;

2. Toți lucrătorii au dreptul la condiții de muncă echitabile;
3. Toți lucrătorii au dreptul la securitate și igienă în muncă;
4. Toți lucrătorii au dreptul la o salarizare echitabilă, care să le asigure lor, precum și familiilor lor, un nivel de trai satisfăcător;
5. Toți lucrătorii și patronii au dreptul de a se asocia liber în organizații naționale sau internaționale pentru protecția intereselor lor economice și sociale;
6. Toți lucrătorii și patronii au dreptul la negociere colectivă;
7. Copiii și tinerii au dreptul la o protecție specială împotriva pericolelor fizice și morale la care sunt expuși;
8. Lucrătoarele, în caz de maternitate, au dreptul la o protecție specială;
9. Orice persoană are dreptul la mijloace corespunzătoare de orientare profesională, în vederea sprijinirii sale în alegerea unei profesii adecvate intereselor și aptitudinilor sale profesionale;
10. Orice persoană are dreptul la mijloace corespunzătoare de formare profesională;
11. Orice persoană are dreptul de a beneficia de toate măsurile care îi permit să se bucure de cea mai bună stare de sănătate pe care o poate atinge;
12. Toți lucrătorii și persoanele aflate în întreținerea acestora au dreptul la securitate socială;
13. Orice persoană lipsită de resurse suficiente are dreptul la asistență socială și medicală;
14. Orice persoană are dreptul de a beneficia de servicii sociale calificate;
15. Orice persoană handicapată are dreptul la autonomie, la integrare socială și la participare în viața comunității;
16. Familia, în calitate de celulă fundamentală a societății, are dreptul la o protecție socială, juridică și economică corespunzătoare în vederea asigurării deplinei sale dezvoltări;
17. Copii și tinerii au dreptul la o protecție socială, juridică și economică corespunzătoare;
18. Cetățenii uneia din părțile contractante au dreptul de a exercita orice activitate lucrativă pe teritoriul unei alte părți contractante, pe picior de egalitate cu cetățenii acesteia din urmă, sub rezerva restricțiilor motivate de rațiuni serioase cu caracter economic sau social;
19. Lucrătorii migranți cetățeni ai uneia din părțile contractante și familiile lor au dreptul la protecție și asistență pe teritoriul oricărei alte părți contractante;
20. Toți lucrătorii au dreptul la egalitate de șanse și de tratament în materie de angajare și de profesie fără discriminare în funcție de sex;
21. Lucrătorii au dreptul de a fi informați și consultați în cadrul întreprinderii;

22. Lucrătorii au dreptul de a participa la determinarea și ameliorarea condițiilor de muncă și a mediului de muncă din cadrul întreprinderii;
23. Orice persoană vârstnică are dreptul la protecție socială;
24. Toți lucrătorii au dreptul la protecție în caz de concediere;
25. Toți lucrătorii au dreptul la protecția propriilor creanțe în caz de insolabilitate a patronului lor;
26. Toți lucrătorii au dreptul la demnitate în muncă;
27. Toate persoanele cu responsabilități familiale și care sunt angajate sau doresc să se angajeze în muncă au dreptul să o facă fără a fi supuse discriminărilor și, pe cât posibil, fără să existe un conflict între responsabilitățile lor profesionale și familiale;
28. Reprezentanții lucrătorilor dintr-o întreprindere au dreptul la protecție împotriva actelor susceptibile să le producă prejudicii și trebuie să li se acorde facilități corespunzătoare pentru a-și îndeplini propriile atribuții;
29. Toți lucrătorii au dreptul de a fi informați și consultați în procedurile de concediere colectivă;
30. Orice persoană are dreptul la protecție împotriva sărăciei și a excluderii sociale;
31. Orice persoană are dreptul la locuință.

Partea II

Părțile se angajează să se considere legate, conform dispozițiilor părții a III-a, prin obligațiile ce rezultă din articolele și paragrafele următoare.

Articolul 1 – Dreptul la muncă

În vederea exercitării efective a dreptului la muncă, părțile se angajează:

1. să recunoască drept unul dintre principalele obiective și responsabilități, realizarea și menținerea nivelului cel mai ridicat și stabil posibil al locului de muncă în vederea realizării unui loc de muncă cu normă întreagă;
2. să protejeze de o manieră eficientă dreptul lucrătorului de a-și câștiga existența printr-o muncă liber întreprinsă;
3. să stabilească sau să mențină servicii gratuite de angajare pentru toți lucrătorii;
4. să asigure sau să favorizeze o orientare, formare și readaptare profesională corespunzătoare.

Articolul 2 – Dreptul la condiții de muncă echitabile

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului la condiții de muncă echitabile, părțile se angajează:

1. să fixeze o durată rezonabilă a timpului de muncă zilnic și săptămânal, săptămâna de lucru trebuind să fie redusă treptat în măsura în care creșterea productivității și ceilalți factori relevanți o permit;
2. să prevadă zile de sărbătoare plătite;
3. să asigure acordarea unui concediu anual plătit de minimum 4 săptămâni;
4. să elimine riscurile inerente ocupațiilor periculoase sau insalubre și, atunci când aceste riscuri nu au putut fi încă eliminate sau suficient reduse, să asigure lucrătorilor angajați în astfel de ocupații, fie o reducere a duratei muncii, fie concedii plătite suplimentare;
5. să asigure un repaus săptămânal care să coincidă, în măsura în care este posibil, cu ziua săptămânii recunoscută ca zi de repaus prin tradiția sau uzanțele țării sau regiunii.
6. să asigure ca lucrătorii să fie informați în scris, cât mai curând posibil, și în nici un caz mai târziu de două luni după angajare, asupra aspectelor esențiale ale contractului sau relațiilor de muncă;
7. să asigure ca lucrătorii ce desfășoară o muncă de noapte să beneficieze de măsuri care țin cont de natura specială a acestei munci.

Articolul 3 – Dreptul la securitate și la igiena muncii

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului la securitate și igienă a muncii, părțile se angajează, în consultare cu organizațiile patronilor și lucrătorilor:

1. să definească, să pună în practică și să reexamineze periodic o politică națională coerentă în materie de securitate, de sănătate a lucrătorilor și de mediu de muncă. Această politică va avea drept obiect primordial ameliorarea securității și a igienei profesionale și prevenirea accidentelor și lezării sănătății care rezultă din muncă, sunt legate de muncă sau survin în cursul muncii, în special prin reducerea la minimum a cauzelor riscurilor inerente mediului de muncă;
2. să emită regulamente de securitate și igienă;
3. să asigure măsuri de control al aplicării acestor regulamente;
4. să promoveze instituirea progresivă a serviciilor de sănătate în muncă pentru toți lucrătorii, cu funcțiuni eminate preventive și de îndrumare.

Articolul 4 – Dreptul la salarizare echitabilă

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului la o salarizare echitabilă, părțile se angajează:

1. să recunoască dreptul lucrătorilor la o salarizare suficientă care să le asigure acestora, precum și familiilor acestora, un nivel de trai decent;
2. să recunoască dreptul lucrătorilor la un coeficient majorat de salarizare pentru orele suplimentare de muncă cu excepția unor cazuri particulare;

3. să recunoască dreptul lucrătorilor și lucrătoarelor la salarizare egală pentru muncă de valoare egală;
4. să recunoască dreptul tuturor lucrătorilor la o perioadă de preaviz rezonabilă în cazul încetării angajării;
5. să nu autorizeze reținerile din salarii decât în condițiile și în limitele prescrise de legislația sau reglementarea națională ori fixate prin convenții colective sau sentințe de arbitraj.

Exercitarea acestor drepturi trebuie să fie asigurată fie prin intermediul convențiilor colective încheiate în mod liber, fie prin metode legale de fixare a salariilor, fie prin orice altă modalitate adecvată condițiilor naționale.

Articolul 5 – Dreptul sindical

În vederea garantării sau promovării libertății lucrătorilor și patronilor de a constitui organizații locale, naționale sau internaționale pentru apărarea intereselor lor economice și sociale și de a adera la aceste organizații, părțile se angajează ca legislația națională să nu aducă atingere sau să fie aplicată de o manieră care să aducă atingere acestei libertăți. Măsura în care garanțiile prevăzute în prezentul articol se vor aplica poliției va fi determinată prin legislația sau reglementarea națională. Principiul aplicării acestor garanții membrilor forțelor armate și măsura în care ele se vor aplica acestei categorii de persoane sunt de asemenea determinate prin legislația sau reglementarea națională.

Articolul 6 – Dreptul la negociere colectivă

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului de negociere colectivă, părțile se angajează:

1. să favorizeze consultarea paritară între lucrători și patroni;
2. să promoveze, atunci când aceasta este necesară și utilă, instituirea procedurilor de negociere voluntară între patroni sau organizațiile patronale, pe de o parte, și organizațiile lucrătorilor, pe de altă parte, în vederea reglementării condițiilor de angajare prin convenții colective;
3. să favorizeze instituirea și utilizarea procedurilor adecvate de conciliere și arbitraj voluntar pentru reglementarea conflictelor de muncă;

și recunosc:

4. dreptul lucrătorilor și patronilor la acțiuni colective în caz de conflict de interese, inclusiv dreptul la grevă, sub rezerva obligațiilor care ar putea rezulta din convențiile colective în vigoare.

Articolul 7 – Dreptul copiilor și tinerilor la protecție

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului copiilor și tinerilor la protecție, părțile se angajează:

1. să fixeze la 15 ani vârsta minimă de angajare, derogări fiind totuși admise pentru copiii angajați în munci ușoare determinate care nu riscă să aducă atingere sănătății, moralității sau educației acestora;
2. să fixeze la 18 ani vârsta minimă de angajare pentru anumite ocupații determinate, considerate periculoase sau insalubre;
3. să interzică angajarea copiilor, care sunt încă supuși învățământului obligatoriu, într-o muncă care îi privează de beneficiul deplin al acestei instrucții;
4. să limiteze durata timpului de muncă a lucrătorilor sub 18 ani pentru ca aceasta să corespundă exigențelor dezvoltării lor și mai ales nevoilor lor de formare profesională;
5. să recunoască dreptul tinerilor lucrători și ucenici la o salarizare echitabilă sau la o alocație corespunzătoare;
6. să prevadă ca orele pe care tinerii le consacără formării profesionale pe durata timpului normal de muncă cu consimțământul patronului să fie considerate ca fiind incluse în ziua de muncă;
7. să fixeze la cel puțin 4 săptămâni durata concediilor anuale plătite lucrătorilor sub 18 ani;
8. să interzică angajarea lucrătorilor sub 18 ani în munci de noapte, cu excepția anumitor locuri de muncă determinate prin legislația sau reglementarea națională;
9. să prevadă ca lucrătorii sub 18 ani angajați în locuri de muncă determinate prin legislația sau reglementarea națională să fie supuși unui control medical periodic;
10. să asigure o protecție specială împotriva riscurilor fizice și morale la care copiii și tinerii sunt expuși și în special împotriva celor care rezultă de o manieră directă sau indirectă din munca lor.

Articolul 8 – Dreptul lucrătoarelor la protecția maternității

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului lucrătoarelor la protecția maternității, părțile se angajează:

1. să asigure lucrătoarelor, înainte și după naștere, un repaus cu o durată totală de cel puțin 14 săptămâni fie prin concediu plătit, fie prin prestații adecvate de securitate socială sau prin fonduri publice;
2. să considere ilegal ca un patron să anunțe concedierea unei femei în perioada cuprinsă între momentul în care a notificat starea de graviditate și încheierea concediului său de maternitate, sau la o dată la care termenul de preaviz expiră în cursul acestei perioade;
3. să asigure mamelor care își alăptează copiii pauze suficiente în acest scop;
4. să reglementeze munca de noapte a femeilor însărcinate, a femeilor care au născut recent sau a celor care își alăptează copiii;

5. să interzică angajarea femeilor însărcinate, a femeilor care au născut recent sau a celor care își alăptează copiii în munci subterane în mine și în orice alte munci cu caracter periculos, insalubru sau greu și să ia măsuri corespunzătoare pentru protejarea drepturilor acestor femei în materie de angajare.

Articolul 9 – Dreptul la orientare profesională

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului la orientare profesională, părțile se angajează să asigure sau să promoveze, în funcție de necesități, un serviciu care va sprijini toate persoanele, inclusiv pe cele handicapate, să rezolve problemele referitoare la alegerea unei profesii sau avansarea profesională, ținând cont de caracteristicile individului și de legătura dintre acestea și posibilitățile pieței muncii; acest sprijin trebuie să fie asigurat gratuit atât tinerilor, inclusiv copiilor de vârsta școlară, cât și adulților.

Articolul 10 – Dreptul la formare profesională

În vederea exercitării efective a dreptului la formare profesională, părțile se angajează:

1. să asigure sau să favorizeze, în funcție de necesități, formarea tehnică și profesională a tuturor persoanelor, inclusiv a celor handicapate, în consultare cu organizațiile profesionale ale lucrătorilor și patronilor, și să acorde mijloacele care să permită accesul la învățământul tehnic superior și la învățământul universitar numai în conformitate cu criteriul aptitudinii individuale;
2. să asigure sau să favorizeze un sistem de ucenicie și alte sisteme de formare a tinerilor băieți și fete, în diverse locuri de muncă;
3. să asigure sau să favorizeze, în funcție de necesități:
 - a. măsuri corespunzătoare și ușor accesibile în vederea formării lucrătorilor adulți;
 - b. măsuri speciale în vederea recalificării profesionale a lucrătorilor adulți, necesare ca urmare a evoluției tehnice sau a unei orientări a pieței muncii;
4. să asigure sau să favorizeze, în funcție de necesități, măsuri speciale de recalificare și de reintegrare a șomerilor de lungă durată;
5. să încurajeze deplina utilizare a mijloacelor prevăzute prin măsuri corespunzătoare, cum ar fi:
 - a. reducerea sau desființarea tuturor taxelor și a cheltuielilor;
 - b. acordarea unei asistențe financiare în cazurile adecvate;
 - c. includerea, în programul normal de lucru a timpului consacrat cursurilor suplimentare de formare, urmate de un lucrător pe durata angajării la cererea patronului său;
 - d. garantarea, printr-un control corespunzător, în consultare cu organizațiile profesionale ale lucrătorilor și patronilor, eficienței sistemului de ucenicie și

a oricărui alt sistem de formare pentru tinerii lucrători și, la modul general, a unei protecții adecvate a tinerilor lucrători.

Articolul 11 – Dreptul la protecția sănătății

În vederea exercitării efective a dreptului la protecția sănătății, părțile se angajează să ia, fie direct, fie în cooperare cu organizațiile publice și private, măsuri corespunzătoare, care vizează în special:

1. să elimine, în măsura în care este posibil, cauzele unei sănătăți deficiente;
2. să prevadă servicii de consultare și de educare în ceea ce privește ameliorarea sănătății și dezvoltarea simțului responsabilității individuale în materie de sănătate;
3. să prevină, în măsura în care este posibil, bolile epidemice, endemice și alte boli, precum și accidentele.

Articolul 12 – Dreptul la securitate socială

În vederea exercitării efective a dreptului la securitate socială, părțile se angajează:

1. să stabilească sau să mențină un regim de securitate socială;
2. să mențină regimul de securitate socială la un nivel satisfăcător, cel puțin egal cu cel necesar pentru ratificarea Codului european de securitate socială;
3. să depună eforturi pentru a aduce treptat regimul de securitate socială la un nivel mai ridicat;
4. să ia măsuri, prin încheierea de acorduri bilaterale sau multilaterale corespunzătoare sau prin alte mijloace și sub rezerva condițiilor stipulate în aceste acorduri, pentru a asigura:
 - a. egalitatea de tratament între cetățenii fiecărei părți și cetățenii celorlalte părți în ceea ce privește drepturile la securitate socială, inclusiv păstrarea avantajelor acordate de legislațiile de securitate socială, indiferent de deplasările pe care persoanele protejate le-ar putea efectua între teritoriile părților;
 - b. acordarea, menținerea și restabilirea drepturilor la securitate socială prin astfel de mijloace încât totalizarea perioadelor de asigurare sau de angajare să fie îndeplinite conform legislației fiecăreia dintre părți.

Articolul 13 – Dreptul la asistență socială și medicală

En vue d'assurer l'exercice effectif du droit à l'assistance sociale et médicale, les Parties s'engagent :

1. să vegheze ca orice persoană care nu dispune de resurse suficiente și care nu este în măsură să și le procure prin propriile mijloace sau să le primească dintr-o altă sursă, în special prin prestații rezultate dintr-un regim de securitate socială,

să poată beneficia de o asistentă corespunzătoare și, în caz de boală, de îngrijirile impuse de starea sa;

2. să vegheze ca persoanele care beneficiază de o astfel de asistență să nu sufere, din acest motiv, o diminuare a drepturilor lor politice sau sociale;
3. să prevadă ca fiecare să poată obține, prin servicii competente cu caracter public sau privat, orice sfat și orice ajutor personal necesar pentru a preveni, îndepărta sau atenua starea de nevoie de ordin personal și de ordin familial;
4. să aplice dispozițiile paragrafelor 1, 2 și 3 ale prezentului articol, pe picior de egalitate cu cetățenii lor, cetățenilor celorlalte părți, care se află în mod legal pe teritoriul lor, în conformitate cu obligațiile pe care părțile și le asumă în virtutea Convenției europene de asistență socială și medicală, semnată la Paris la 11 decembrie 1953.

Articolul 14 – Dreptul de a beneficia de servicii sociale

În vederea exercitării efective a dreptului de a beneficia de servicii sociale, părțile se angajează:

1. să încurajeze sau să organizeze serviciile folosind metode specifice serviciului social și care contribuie la bunăstarea și la dezvoltarea indivizilor și grupărilor în cadrul comunității, precum și la adaptarea lor la mediul social;
2. să încurajeze participarea indivizilor și organizațiilor benevole sau altor organizații la crearea sau la menținerea acestor servicii.

Articolul 15 – Dreptul persoanelor handicapate la autonomie, la integrare socială și la participare în viața comunității

În vederea garantării exercitării efective de către persoanele handicapate, indiferent de vârstă, de natură și de originea handicapului lor, a dreptului la autonomie, la integrare socială și la participare în viața comunității, părțile se angajează, în special:

1. să ia măsurile necesare pentru a furniza persoanelor handicapate o orientare, o educație și o formare profesională în cadrul schemelor generale ori de câte ori este posibil sau, dacă nu este posibil, prin intermediul instituției specializate publice sau private;
2. să favorizeze accesul la angajare al acestor persoane, prin orice măsură susceptibilă de a încuraja patronii să angajeze și să mențină în activitate persoane handicapate în mediul obișnuit de muncă și să adapteze condițiile de muncă la nevoile acestor persoane sau, atunci când datorită handicapului acest lucru nu este posibil, prin organizarea sau crearea de locuri de muncă protejate în funcție de gradul de invaliditate. Aceste măsuri pot justifica, dacă este cazul, recurgerea la servicii specializate de plasare și de însoțire;
3. să favorizeze deplina lor integrare și participare la viața socială, în special prin măsuri, inclusiv ajutoare tehnice, care vizează depășirea dificultăților lor de

comunicare și mobilitate și care să le permită accesul la mijloacele de transport, la locuință, la activități culturale și la petrecerea timpului liber.

Articolul 16 – Dreptul familiei la protecție socială, juridică și economică

În vederea realizării condițiilor de viață indispensabile dezvoltării depline a familiei, celula fundamentală a societății, părțile se angajează să promoveze protecția economică, juridică și socială a vieții de familie, în special prin intermediul prestațiilor sociale și familiale, al dispozițiilor fiscale, al încurajării construcției de locuințe adaptate nevoilor familiale, al ajutoarelor pentru tinerele familii sau orice alte măsuri corespunzătoare.

Articolul 17 – Dreptul copiilor la protecție socială, juridică și economică

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului copiilor și tinerilor de a crește într-un mediu favorabil dezvoltării personalității lor și a aptitudinilor lor fizice și mentale, părțile se angajează să ia fie direct, fie în cooperare cu organizațiile publice sau private toate măsurile necesare și corespunzătoare care:

1. a. să asigure copiilor și tinerilor, ținând cont de drepturile și obligațiile părinților, îngrijirile, asistența, educația și pregătirea de care au nevoie, în special prin crearea sau menținerea unor instituții sau servicii adecvate și suficiente în acest scop;
 - b. să protejeze copiii și tinerii împotriva neglijenței, violenței sau exploatării;
 - c. să asigure o protecție și un ajutor special din partea statului pentru copilul sau tânărul privat temporar sau definitiv de sprijinul familiei;
2. să asigure copiilor și tinerilor învățământ primar și secundar gratuit, precum și să favorizeze ritmicitatea frecvenței școlare.

Articolul 18 – Dreptul la exercitarea unei activități lucrative pe teritoriul celorlalte părți

În vederea asigurării efective a dreptului la exercitarea unei activități lucrative pe teritoriul oricărei alte părți, părțile se angajează:

1. să aplice regulamentele existente într-un spirit liberal;
2. să simplifice formalitățile în vigoare și să reducă sau să desființeze taxele consulare și alte taxe plătibile de către lucrătorii străini sau de către patronii lor;
3. să flexibilizeze, în mod individual sau colectiv, reglementările care guvernează angajarea lucrătorilor străini;

și recunosc:

4. dreptul de ieșire al cetățenilor lor care doresc să exercite o activitate lucrativă pe teritoriul celorlalte părți.

Articolul 19 – Dreptul lucrătorilor migranți și al familiilor lor la protecție și asistență

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului lucrătorilor migranți și al familiilor lor la protecție și asistență pe teritoriul oricărei alte părți, părțile se angajează:

1. să mențină sau să se asigure că există servicii gratuite corespunzătoare care să îi sprijine pe acești lucrători și, în special, să le furnizeze informații exacte și să ia toate măsurile utile, pe care le permit legislația și reglementările naționale, împotriva oricărei propagande înșelătoare privind emigrarea și imigrarea;
2. să adopte, în limitele jurisdicției lor, măsuri corespunzătoare pentru a facilita plecarea, transportul și primirea acestor lucrători și a familiilor lor și pentru a le asigura în limitele jurisdicției lor, în timpul călătoriei, servicii sanitare și medicale necesare, precum și condiții bune de igienă;
3. să promoveze colaborarea, după caz, între serviciile sociale, publice sau private, din țările de emigrare și de imigrare;
4. să garanteze lucrătorilor care se găsesc în mod legal pe teritoriul lor, în măsura în care aceste chestiuni sunt reglementate prin legislație sau alte prevederi ori sunt supuse controlului autorităților administrative, un tratament nu mai puțin favorabil decât cel acordat cetățenilor lor în ceea ce privește următoarele elemente:
 - a. salarizarea și alte condiții de angajare și de muncă;
 - b. afilierea la organizațiile sindicale și beneficiul avantajelor oferite de convențiile colective;
 - c. locuința.
5. să asigure lucrătorilor care se găsesc în mod legal pe teritoriul lor un tratament nu mai puțin favorabil decât cel acordat cetățenilor lor în ceea ce privește impozitele, taxele și contribuțiile aferente muncii, încasate în privința lucrătorului;
6. să faciliteze, pe cât posibil, reîntregirea familiei lucrătorului migrant autorizat să se stabilească pe teritoriul său;
7. să asigure lucrătorilor, care se găsesc în mod legal pe teritoriul lor, un tratament nu mai puțin favorabil decât cel acordat cetățenilor lor pentru acțiunile în justiție referitoare la chestiuni menționate în prezentul articol;
8. să garanteze acestor lucrători care locuiesc în mod legal pe teritoriul lor că nu vor putea fi expulzați decât dacă amenință securitatea statului sau contravin ordinii publice sau bunelor moravuri;
9. să permită, în cadrul limitelor fixate de legislație, transferul oricărei părți din câștigurile și din economiile lucrătorilor migranți, pe care aceștia doresc să le transfere;

10. să extindă protecția și asistența prevăzute de prezentul articol asupra lucrătorilor migranți care lucrează pe cont propriu, dacă măsurile respective sunt aplicabile acestei categorii;
11. să favorizeze și să faciliteze învățarea limbii naționale a statului de primire sau, dacă sunt mai multe limbi, a uneia dintre ele, de către lucrătorii migranți și membrii familiilor lor;
12. să favorizeze și să faciliteze, în măsura în care este posibil, învățarea limbii materne a lucrătorului migrant de către copiii acestuia.

Articolul 20 – Dreptul la egalitate de șanse și de tratament în materie de angajare și profesie, fără discriminare în funcție de sex

În vederea exercitării efective a dreptului la egalitate de șanse și de tratament în materie de angajare și de profesie fără discriminare în funcție de sex, părțile se angajează să recunoască acest drept și să ia măsurile adecvate pentru a asigura și a promova aplicarea sa în următoarele domenii:

- a. accesul la angajare, protecția împotriva concedierii și reintegrarea profesională;
- b. orientarea și formarea profesională, recalificarea și readaptarea profesională;
- c. condițiile de angajare și de muncă, inclusiv salarizarea;
- d. evoluția carierei, inclusiv promovarea..

Articolul 21 – Dreptul la informare și consultare

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului lucrătorilor la informare și consultare în cadrul întreprinderilor, părțile se angajează să ia sau să promoveze măsuri care să permită lucrătorilor sau reprezentanților acestora, în conformitate cu legislația și practica națională:

- a. să fie informați periodic sau la momentul oportun și de o manieră clară asupra situației economice și financiare a întreprinderii în care sunt încadrați, fiind înțeles că divulgarea anumitor informații care pot prejudicia întreprinderea va putea fi refuzată sau că se va putea solicita ca acestea să fie confidențiale; și
- b. să fie consultați în timp util asupra deciziilor propuse care sunt susceptibile de a afecta substanțial interesele lucrătorilor și în special asupra celor care ar putea avea consecințe importante în privința angajării în întreprindere.

Articolul 22 – Dreptul de a lua parte la stabilirea și ameliorarea condițiilor de muncă și a mediului de muncă

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului lucrătorilor de a lua parte la stabilirea și ameliorarea condițiilor de muncă și a mediului de muncă în întreprindere, părțile se angajează să ia sau să promoveze măsurile care să permită lucrătorilor sau reprezentanților acestora, în conformitate cu legislația și practica națională, să contribuie:

- a. la stabilirea și ameliorarea condițiilor de muncă, de organizare a muncii și a mediului de muncă;
- b. la protecția sănătății și a securității în cadrul întreprinderii;
- c. la organizarea serviciilor și facilităților sociale și socio-culturale ale întreprinderilor;
- d. la controlul respectării reglementărilor în acest domeniu.

Articolul 23 – Dreptul persoanelor vârstnice la protecție socială

În vederea exercitării efective a dreptului persoanelor vârstnice la protecție socială, părțile se angajează să ia sau să promoveze fie direct, fie în cooperare cu organizațiile publice sau private măsuri adecvate destinate, în special:

- să permită persoanelor vârstnice să rămână membri deplin ai societății cât mai mult timp posibil prin intermediul:
 - a. unor resurse suficiente care să le permită să ducă o existență decentă și să participe activ la viața publică, socială și culturală;
 - b. difuzării informațiilor privind serviciile și facilitățile disponibile pentru persoanele vârstnice și posibilitățile lor de a recurge la acestea;
- să permită persoanelor vârstnice să aleagă liber propriul stil de viață și să ducă o existență independentă în mediul lor obișnuit atâta timp cât doresc și cât acest lucru este posibil, prin:
 - a. punerea la dispoziție a unor locuințe corespunzătoare nevoilor acestora și stării lor de sănătate sau sprijin adecvat în vederea amenajării locuinței;
 - b. îngrijirea sănătății și servicii pe care starea acestora le impune;
- să garanteze persoanelor vârstnice care trăiesc în instituții o asistență corespunzătoare în privința vieții private și participarea la stabilirea condițiilor de viață în instituție.

Articolul 24 – Dreptul la protecție în caz de concediere

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului la protecție în caz de concediere, părțile se angajează să recunoască:

- a. dreptul lucrătorilor de a nu fi concediați fără un motiv valabil legat de aptitudinea sau conduita acestora, sau de cerințele de funcționare a întreprinderii, a instituției sau a serviciului;
- b. dreptul lucrătorilor concediați fără motiv valabil la o indemnizație adecvată sau la o altă reparație corespunzătoare

În acest scop, părțile se angajează să asigure ca un lucrător care consideră că a făcut obiectul unei măsuri de concediere fără un motiv valabil să aibă drept de apel împotriva acestei măsuri în fața unui organ imparțial.

Articolul 25 – Dreptul lucrătorilor la protecția propriilor creanțe în caz de insolvabilitate a patronului acestora

În vederea asigurării efective a dreptului lucrătorilor la protecția propriilor creanțe în caz de insolvabilitate a patronului lor, părțile se angajează să prevadă garantarea creanțelor lucrătorilor, care rezultă din contractele de muncă sau din raporturi de muncă, de către o instituție de garanție sau prin orice altă formă efectivă de protecție.

Articolul 26 – Dreptul la demnitate în muncă

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului tuturor lucrătorilor la protecția demnității lor în muncă, părțile se angajează, în consultare cu organizațiile patronilor și lucrătorilor:

1. să promoveze sensibilizarea, informarea și prevenirea în materie de hărțuire sexuală la locul de muncă sau în legătură cu munca și să ia orice măsură adecvată pentru protejarea lucrătorilor împotriva unor astfel de comportamente;
2. să promoveze sensibilizarea, informarea și prevenirea în materie de acte condamnabile sau explicit ostile și ofensive dirijate în mod repetat împotriva fiecărui salariat la locul de muncă sau în legătură cu munca și să ia orice măsură adecvată pentru protejarea lucrătorilor împotriva unor astfel de comportamente.

Articolul 27 – Dreptul lucrătorilor având responsabilități familiale la egalitate de șanse și de tratament

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului la egalitate de șanse și de tratament între lucrătorii de ambele sexe având responsabilități familiale și între acești lucrători și ceilalți lucrători, părțile se angajează:

1. să ia măsuri adecvate:
 - a. pentru a permite lucrătorilor care au responsabilități familiale să intre și să rămână în viața activă sau să revină la aceasta după o absență datorată acestor responsabilități, inclusiv în domeniul orientării și formării profesionale;
 - b. pentru a ține cont de nevoile acestora în ceea ce privește condițiile de angajare și securitate socială;
 - c. pentru dezvoltarea sau promovarea serviciilor publice sau private, în special a serviciilor preșcolare de zi și a altor modalități de îngrijire;
2. să prevadă posibilitatea pentru fiecare părinte, în cursul unei perioade după concediul de maternitate, de a obține un concediu parental pentru îngrijirea copilului, ale cărui durată și condiții vor fi fixate prin legislația națională, convențiile colective sau practică;
3. să asigure ca responsabilitățile familiale să nu poată, ca atare, să constituie un motiv valabil de concediere.

Articolul 28 – Dreptul reprezentanților lucrătorilor la protecție în întreprindere și facilitățile acordate acestora

În scopul asigurării exercitării efective a dreptului reprezentanților lucrătorilor de a-și îndeplini atribuțiile de reprezentanți, părțile se angajează să asigure ca în întreprindere:

- a. aceștia să beneficieze de o protecție efectivă împotriva actelor care ar putea să le aducă un prejudiciu, inclusiv a concedierii, și care ar fi motivate de calitatea sau de activitățile acestora ca reprezentanți ai lucrătorilor din întreprindere;
- b. aceștia să beneficieze de facilități adecvate care să le permită să își îndeplinească rapid și eficient propriile atribuții, ținând cont de sistemul de relații profesionale care prevalează în țară precum și de necesitățile, de importanța și de posibilitățile întreprinderii respective

Articolul 29 – Dreptul la informare și consultare în procedurile de concediere colectivă

În scopul asigurării exercitării efective a dreptului reprezentanților lucrătorilor de a fi informați și consultați în caz de concedieri colective, părțile se angajează să asigure ca patronii să informeze și să consulte reprezentanții lucrătorilor în timp util, înaintea acestor concedieri colective, asupra posibilităților de a evita concedierile colective sau de a limita numărul și de a atenua consecințele acestora, recurgând de exemplu la măsuri sociale însoțitoare care vizează în special ajutorul pentru redistribuirea sau recalificarea lucrătorilor respectivi.

Articolul 30 – Dreptul la protecția împotriva sărăciei și a excluderii sociale

În scopul asigurării exercitării efective a dreptului la protecție împotriva sărăciei și a excluderii sociale, părțile se angajează:

- a. să ia măsuri în cadrul unei abordări globale și coordonate pentru promovarea accesului efectiv în special la angajare, locuință, formare, învățământ, cultură, asistență socială și medicală al persoanelor care se găsesc sau riscă să se găsească într-o situație de excludere socială sau de sărăcie și al familiei acestora;
- b. dacă este necesar, să reexamineze aceste măsuri în vederea adaptării lor.

Articolul 31 – Dreptul la locuință

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului la locuință, părțile se angajează să ia măsuri destinate:

1. să favorizeze accesul la locuință la un nivel adecvat;
2. să prevină și să atenueze lipsa locuințelor în vederea eliminării progresive a acestei situații;
3. să facă accesibil costul locuinței pentru persoanele care nu dispun de resurse suficiente.

Partea III

Articolul A – Angajamente

1. Sub rezerva dispozițiilor articolului B de mai jos, fiecare parte contractantă se angajează:
 - a. să considere Partea I din prezenta Cartă ca o declarație determinând obiectivele a căror realizare o va urmări prin toate mijloacele utile, conform paragrafului introductiv din partea respectivă;
 - b. să se considere legată de cel puțin 6 din următoarele 9 articole ale Părții a II-a a Cartei: articolele 1, 5, 6, 7, 12, 13, 16, 19 și 20;
 - c. să se considere legată de un număr suplimentar de articole sau de paragrafe numerotate ale Părții a II-a a Cartei pe care la va alege astfel încât numărul total de articole și de paragrafe numerotate care o leagă să nu fie mai mic de 16 articole sau de 63 de paragrafe numerotate.
2. Articolele sau paragrafele alese conform prevederilor alineatelor b și c ale paragrafelor 1 din prezentul articol vor fi notificate Secretarului general al Consiliului Europei în momentul depunerii instrumentului de ratificare, acceptare sau aprobare.
3. Fiecare dintre părți va putea, în orice moment ulterior, să declare, prin notificare adresată Secretarului general, că se consideră legată de oricare alt articol sau paragraf numerotat care figurează în Partea a II-a a Cartei și pe care nu îl acceptase încă în conformitate cu paragraful 1 din prezentul articol. Aceste angajamente ulterioare vor fi considerate parte integrantă a ratificării, acceptării sau aprobării și vor produce aceleași efecte începând din prima zi a lunii următoare expirării unei perioade de o lună după data notificării.
4. Fiecare parte va dispune de un sistem de inspecție a muncii adecvat condițiilor sale naționale.

Articolul B – Relația cu Carta socială europeană și Protocolul adițional din 1988

1. Nici o parte contractantă la Carta socială europeană sau parte la Protocolul adițional din 5 mai 1988 nu poate ratifica, accepta sau aproba prezenta Cartă fără a se considera legată cel puțin de prevederile corespunzătoare prevederilor Cartei sociale europene și, dacă este cazul, ale Protocolului adițional de care era legată.
2. Acceptarea obligațiilor oricărei prevederi din prezenta Cartă va avea ca efect faptul că, de la data intrării în vigoare a acelor obligații pentru partea contractantă respectivă, prevederile corespunzătoare din Carta socială europeană și, dacă este cazul, din Protocolul adițional din 1988 nu se vor mai aplica părții respective în cazul în care acea parte era legată de primul dintre cele două instrumente citate anterior sau de cele două instrumente.

Articolul C – Controlul aplicării angajamentelor conținute în prezenta Cartă

Aplicarea angajamentelor juridice conținute în prezenta Cartă va fi supusă aceluiași control ca și în cazul Cartei sociale europene.

Procedura de control este prevăzută în Partea a IV-a a Cartei din 1961, reprodusă mai jos, așa cum a fost amendată de Protocolul de la Torino în 1991.

«Articolul 21 – Rapoartele referitoare la dispozițiile acceptate

Părțile contractante vor prezenta Secretarului General al Consiliului Europei, într-o formă stabilită de Comitetul Miniștrilor, un raport la interval de 2 ani referitor la aplicarea dispozițiilor Părții a II-a a Cartei, așa cum au fost ele acceptate.

Articolul 22 – Rapoartele referitoare la dispozițiile care nu au fost acceptate

Părțile contractante vor prezenta Secretarului General al Consiliului Europei la intervale adecvate și la solicitarea Comitetului Miniștrilor, rapoarte referitoare la dispozițiile Părții a II-a a Cartei care nu au fost acceptate în momentul ratificării sau al aprobării și care nu au fost subiectul unei notificări ulterioare. Referitor la dispozițiile în cauză, Comitetul Miniștrilor va stabili la intervale regulate ce rapoarte vor fi solicitate și care va fi forma lor.

Articolul 23 – Comunicarea copiilor rapoartelor și observațiilor

1. Când vor prezenta Secretarului General un raport conform articolelor 21 și 22, fiecare dintre părțile contractante va transmite o copie a raportului organizațiilor internaționale de angajatori și de angajați invitate, conform art. 27 par. 2 să fie reprezentate la reuniunile Comitetului guvernamental.

Aceste organizații vor transmite Secretarului General eventualele lor observații privind rapoartele părților contractante. Copia acestor observații va fi transmisă de Secretarul General părților contractante în cauză, care vor putea răspunde.

2. Secretarul General va adresa o copie a rapoartelor părților contractante, organizațiilor internaționale neguvernamentale care au statut consultativ pe lângă Consiliul Europei, în special aceluia specializate în problematica gestionată de prezenta Cartă.

3. Rapoartele și observațiile vizate în articolele 21 și 22 și în prezentul articol vor fi disponibile la cerere.

Articolul 24 – Examinarea rapoartelor

1. Rapoartele prezentate Secretarului General în aplicarea articolelor 21 și 22 vor fi examinate de un Comitet de experți independenți¹, constituit conform articolului 25. Comitetul va intra în posesia tuturor observațiilor transmise Secretarului General, conform par. 1 al art. 23. După examinarea acestora, Comitetul de experți independenți va elabora un raport ce va cuprinde concluziile lui.

2. În ce privește rapoartele vizate în art. 21, Comitetul de experți independenți va aprecia din punct de vedere juridic conformitatea legislațiilor, reglementărilor și practicilor naționale cu obligațiile ce decurg din Cartă pentru părțile contractante în cauză.

1. Începând cu 1998, Comitetul se numește: Comitetul european al drepturilor sociale.

3. *Comitetul de experți independenți se va putea adresa direct unei părți contractante solicitând informații și precizări complementare. Cu această ocazie el va putea, dacă este necesar, să întâlnească reprezentanții unei părți contractante, fie la inițiativa lui, fie la solicitarea părții contractante. Organizațiile menționate în par. 1 al art. 23 vor fi informate.*
4. *Concluziile Comitetului de experți independenți vor fi aduse la cunoștința publicului și transmise de Secretarul General Comitetului guvernamental, Adunării Parlamentare și organizațiilor menționate în par. 1 al art. 23 și par. 2 al art. 27.*

Articolul 25 – Comitetul de experți independenți (Comitetul European al Drepturilor Sociale)²

1. *Comitetul de experți independenți va fi compus din cel puțin 9³ membri, aleși de Adunarea Parlamentară⁴ prin majoritatea voturilor exprimate, dintr-o listă de experți de înaltă integritate și competență recunoscută în materie socială națională și internațională, care vor fi propuși de părțile contractante. Numărul exact al membrilor va fi fixat de Comitetul Miniștrilor.*
2. *Membrii Comitetului vor fi aleși pe o perioadă de 6 ani și pot fi realeși o singură dată.*
3. *Un membru al Comitetului de experți independenți ales să înlocuiască un membru al cărui mandat nu a expirat va acționa în timpul mandatului predecesorului său.*
4. *Membrii Comitetului activează cu titlu individual. Pe timpul exercitării mandatului lor, aceștia nu vor putea să dețină funcții incompatibile cu exigențele de independență, imparțialitate și disponibilitate inerente mandatului lor.*

Articolul 26 – Participarea Organizației Internaționale a Muncii

Organizația Internațională a Muncii va fi invitată să-și desemneze un reprezentant pentru a participa, cu titlu consultativ la deliberările Comitetului de experți.

Articolul 27 – Comitetul guvernamental

1. *Rapoartele părților contractante, observațiile și informațiile transmise conform par. 1 al art. 23 și par. 3 al art. 24, cât și rapoartele Comitetului de experți independenți vor fi comunicate Comitetului guvernamental.*
2. *Acest comitet va fi alcătuit dintr-un reprezentant al fiecărei părți contractante. El va invita cel mult 2 organizații internaționale ale patronilor și 2 organizații internaționale ale angajaților să-și trimită observatori cu titlu consultativ la reuniunile Comitetului. Printre altele, el va putea consulta reprezentanții organizațiilor internaționale neguvernamentale cu statut consultativ pe lângă Consiliul Europei, specializate în materia guvernată de prezenta Cartă.*
3. *Comitetul guvernamental va pregăti deciziile Comitetului Miniștrilor. În lumina rapoartelor Comitetului de experți independenți și ale părților contractante el va selecționa, motivându-și alegerea, pe baza considerațiilor de politică socială și economică, situațiile care vor trebui, după părerea lui, să fie subiectul recomandărilor pentru fiecare parte contractantă, conform art. 28 al Cartei. El va prezenta Comitetului Miniștrilor un raport care va fi făcut public.*

2. Începând cu 1998, Comitetul se numește: Comitetul european al drepturilor sociale.

3. Ca urmare a deciziei Comitetului Miniștrilor, Comitetul european al drepturilor sociale este compus din 15 membri.

4. Numai această dispoziție a Protocolului de la Torino nu a fost încă aplicată, membrii Comitetului european al drepturilor sociale fiind aleși de Comitetul Miniștrilor.

4. *Pe baza constatărilor referitoare la aplicarea Cartei în general, Comitetul guvernamental poate face propuneri Comitetului Miniștrilor în sensul realizării unor studii privind problemele sociale sau privind articole ale Cartei care ar putea fi aduse la zi.*

Articolul 28 – Comitetul Miniștrilor

1. *Cu majoritatea a 2/3 din voturi, numai părțile contractante având drept de vot, Comitetul Miniștrilor poate adopta pe baza raportului Comitetului guvernamental, o rezoluție referitoare la ansamblul ciclului de control care poate conține recomandări individuale la adresa părților contractante.*
2. *Înănd cont de propunerile făcute de Comitetul guvernamental conform par. 4 al art. 27, Comitetul Miniștrilor va lua deciziile pe care el le va considera adecvate.*

Articolul 29 – Adunarea Parlamentară

Secretarul General al Consiliului Europei va transmite Adunării Parlamentare, în vederea dezbaterii periodice în sesiune plenară, rapoartele Comitetului de experți independenți⁵ și ale Comitetului guvernamental, cât și rezoluțiile Comitetului Miniștrilor”.

Articolul D – Reclamații colective

1. Prevederile Protocolului adițional la Carta socială europeană prevăzând un sistem de reclamații colective se vor aplica angajamentelor înscrise în prezenta Cartă pentru statele care au ratificat Protocolul menționat.
2. Orice stat care nu este legat de Protocolul adițional la Carta socială europeană prevăzând un sistem de reclamații colective va putea, prin depunerea instrumentului de ratificare, acceptare sau aprobare a prezentei Carte sau în orice alt moment ulterior, să declare prin notificare adresată Secretarului general al Consiliului Europei că acceptă controlul obligațiilor înscrise în prezenta Cartă conform procedurii prevăzute în Protocolul menționat.

Procedura reclamațiilor colective este prevăzută de Protocolul adițional la Cartă din 1995, al cărui text este reprodus mai jos.

Articolul 1

Părțile contractante la prezentul Protocol recunosc următoarelor organizații dreptul de a face reclamații, invocând aplicarea nesatisfăcătoare a Cartei:

- a. organizațiile internaționale de angajatori și angajați vizate în paragraful 2 al articolului 27 al Cartei;*
- b. celelalte organizații internaționale neguvernamentale cu statut consultativ pe lângă Consiliul Europei și înscrise pe lista stabilită în acest scop de către Comitetul guvernamental;*
- c. organizațiile naționale reprezentative ale angajatorilor și angajaților din jurisdicția părții contractante împotriva căreia a fost făcută reclamația.*

5. După 1998 Comitetul se numește “Comitetul European pentru drepturi sociale”

Articolul 2

1. *Orice stat contractant poate, printre altele, atunci când își exprimă consimțământul de fi legat prin prezentul Protocol, în conformitate cu dispozițiile articolului 13 sau în orice alt moment ulterior, să declare că recunoaște dreptul altor organizații naționale neguvernamentale reprezentative din jurisdicția sa și care sunt în mod special calificate în materia gestionării de Cartă să depună reclamații împotriva acestuia.*
2. *Aceste declarații pot fi făcute pe o perioadă determinată.*
3. *Declarațiile sunt transmise Secretarului General al Consiliului Europei, care va transmite copii părților contractante și le va publica.*

Articolul 3

Organizațiile internaționale neguvernamentale și organizațiile naționale neguvernamentale menționate restrictiv la articolul 1.b și articolul 2 pot prezenta reclamații conform procedurii prevăzute în articolele mai sus menționate, numai în domeniile în care ele au fost recunoscute ca având competențe specifice.

Articolul 4

Reclamația trebuie prezentată în formă scrisă în conformitate cu o prevedere a Cartei acceptată de partea contractantă în cauză și indicând în ce măsură aceasta din urmă nu a asigurat într-o manieră satisfăcătoare aplicarea acelei prevederi.

Articolul 5

Orice reclamație este adresată Secretarului General care trebuie să avizeze primirea prin informarea părții contractante în cauză și să o transmită imediat Comitetului de experți independenți⁶

Articolul 6

Comitetul de experți independenți poate cere părții contractante în cauză și organizației autoare a reclamației să depună în scris, într-un termen limită, informațiile și observațiile privind admisibilitatea reclamației.

Articolul 7

1. *Dacă se hotărăște că o reclamație este admisibilă, Comitetul de experți independenți va informa prin intermediul Secretarului General părțile contractante la Cartă. El va cere părții contractante în cauză și organizației autoare a reclamației să depună în scris, într-un termen limită, toate explicațiile și informațiile necesare, iar celorlalte părți contractante la prezentul Protocol observațiile pe care acestea doresc să le transmită în același termen limită.*
2. *În cazul în care reclamația este prezentată de o organizație națională a angajatorilor sau angajaților sau de o altă organizație neguvernamentală națională sau internațională Comitetul de experți independenți⁷ trebuie să informeze prin intermediul Secretarului General, organizațiile internaționale ale angajatorilor sau angajaților vizate la paragraful 2 al articolului 27 al Cartei, invitându-le să-și formuleze observațiile într-un termen limită.*

6. După 1998 Comitetul se numește "Comitetul European pentru drepturi sociale"

7. După 1998 Comitetul se numește "Comitetul European pentru drepturi sociale"

3. *Pe baza explicațiilor, informațiilor sau observațiilor depuse în aplicarea paragrafelor 1 și 2 de mai sus, partea contractantă în cauză și organizația autoare a reclamației pot depune în scris toate informațiile sau observațiile suplimentare, într-un termen fixat de Comitetul de experți independenți.*
4. *În cursul examinării reclamației, Comitetul de experți independenți 1 poate organiza o audiere cu reprezentanții părților.*

Articolul 8

1. *Comitetul de experți independenți⁸ redactează un raport în care descrie măsurile pe care le-a luat pentru examinarea reclamației și-și prezintă concluziile dacă partea contractantă în cauză a asigurat sau nu într-o manieră satisfăcătoare aplicarea dispoziției Cartei vizate de reclamație.*
2. *Raportul este transmis Comitetului Miniștrilor. De asemenea, el este transmis organizației care a făcut reclamația și părților contractante la Cartă fără ca ele să aibă libertatea de a-l publica. El este transmis Adunării Parlamentare și făcut public în același timp cu rezoluția prevăzută la articolul 9 sau cel mai târziu în termen de patru luni după transmiterea sa Comitetului Miniștrilor.*

Articolul 9

1. *Pe baza raportului Comitetului de experți independenți 1, Comitetul Miniștrilor adoptă o rezoluție prin majoritatea celor care votează. În cazul în care Comitetul de experți independenți⁹ constată o aplicare nesatisfăcătoare a Cartei, Comitetul Miniștrilor adoptă cu o majoritate de două treimi din votanți o recomandare adresată părții contractante în cauză. În ambele cazuri, numai părțile contractante la Cartă pot lua parte la vot.*
2. *La cererea părții contractante în cauză, Comitetul Miniștrilor poate, atunci când raportul Comitetului de experți independenți 1 ridică probleme noi, să decidă cu majoritate de două treimi dintre părțile contractante la Cartă să consulte Comitetul guvernamental.*

Articolul 10

Partea contractantă în cauză va furniza informații privind măsurile pe care le va lua pentru a da efect recomandării Comitetului Miniștrilor în următorul raport pe care-l va adresa Secretarului General în aplicarea articolului 21 al Cartei.

Articolul 11

Articolele de la 1 la 10 ale prezentului Protocol se aplică, de asemenea, articolelor în Partea a II-a a primului Protocol adițional la Cartă în ce privește statele părți la acest Protocol, în măsura în care aceste articole au fost acceptate.

Articolul 12

Statele părți la prezentul Protocol consideră că primul paragraf al anexei Cartei referitor la partea a III-a se citește astfel:

'Se înțelege că această Cartă conține angajamente juridice cu caracter internațional a căror aplicare este supusă singurului control vizat de partea a IV-a a Cartei și de dispozițiile prezentului Protocol'

8. După 1998 Comitetul se numește "Comitetul European pentru drepturi sociale"

9. După 1998 Comitetul se numește "Comitetul European pentru drepturi sociale"

Partea V

Articolul E – Nediscriminarea

Respectarea drepturilor recunoscute în prezenta Cartă trebuie asigurată fără deosebire de rasă, sex, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, sănătate, apartenență la o minoritate națională, naștere sau orice altă situație.

Articolul F – Derogări în caz de război sau pericol public

1. În caz de război sau în cazul altui pericol public care amenință viața națiunii, orice parte contractantă poate lua măsuri care să deroge de la obligațiile prevăzute în prezenta Cartă, în strictă măsură în care situația o reclamă și cu condiția ca aceste măsuri să nu fie în contradicție cu celelalte obligații decurgând din dreptul internațional.
2. Orice parte contractantă care și-a exercitat acest drept de derogare îl va informa, într-un interval de timp rezonabil, pe Secretarul general al Consiliului Europei despre toate măsurile luate și motivele care le-au inspirat. De asemenea, aceasta trebuie să informeze Secretarul general asupra datei la care aceste măsuri au încetat să fie în vigoare și la care dispozițiile Cartei pe care le-a acceptat sunt din nou aplicabile în întregime.

Articolul G – Restricții

1. Drepturile și principiile enunțate în Partea I, atunci când vor fi efectiv aplicate, și exercitarea efectivă a acestor drepturi și principii, așa cum este prevăzut în Partea a II-a, nu vor putea face obiectul unor restricții sau limitări nespecificate în Părțile I și a II-a, cu excepția celor prevăzute prin lege și care sunt necesare, într-o societate democratică, pentru a garanta respectarea drepturilor și libertăților altora sau pentru a proteja ordinea publică, securitatea națională, sănătatea publică sau bunele moravuri.
2. Restricțiile permise în cadrul prezentei Carte și obligațiile recunoscute în aceasta nu pot fi aplicate decât în scopul pentru care au fost prevăzute.

Articolul – Relații între Cartă și dreptul intern sau acordurile internaționale

Prevederile prezentei Carte nu vor aduce atingere dispozițiilor dreptului intern și ale tratatelor, convențiilor sau acordurilor bilaterale sau multilaterale care sunt sau vor intra în vigoare și care acordă un tratament mai favorabil persoanelor protejate.

Articolul I – Punerea în aplicare a angajamentelor asumate

1. Fără a aduce atingere mijloacelor de punere în aplicare prevăzute în aceste articole, dispozițiile relevante ale articolelor 1-31 ale Părții a II-a din prezenta Cartă sunt puse în aplicare prin:

- a. legislație sau reglementare;
 - b. convenții încheiate între patroni sau organizații patronale și organizații ale lucrătorilor;
 - c. o combinație a acestor două metode;
 - d. alte mijloace corespunzătoare
2. Angajamentele decurgând din paragrafele 1, 2, 3, 4, 5 și 7 ale articolului 2, din paragrafele 4, 6 și 7 ale articolului 7, din paragrafele 1, 2, 3 și 5 ale articolului 10 și ale articolelor 21 și 22 ale Părții a II-a din prezenta Cartă vor fi considerate ca respectate de îndată ce aceste dispoziții vor fi aplicate, conform paragrafului 1 din prezentul articol, mării majorități a lucrătorilor respectivi.

Articolul J – Amendamente

1. Orice amendament la Părțile I și a II-a din prezenta Cartă destinat să extindă drepturile garantate prin Cartă și orice amendament la Părțile a III-a și a VI-a, propus de o parte contractantă sau de Comitetul guvernamental, este comunicat Secretarului general al Consiliului Europei și transmis de Secretarul general părților contractante la prezenta Cartă.
2. Orice amendament propus conform prevederilor paragrafului precedent este examinat de Comitetul guvernamental care înaintează textul adoptat Comitetului Miniștrilor după consultarea Adunării Parlamentare. După aprobarea sa de către Comitetul Miniștrilor, acest text este comunicat părților contractante în vederea acceptării sale.
3. Orice amendament la Partea I sau la Partea a II-a din prezenta Cartă va intra în vigoare, pentru părțile contractante care l-au acceptat, în prima zi din luna următoare expirării unei perioade de o lună de la data la care trei părți contractante îl vor fi informat pe Secretarul general că l-au acceptat.

Pentru orice parte contractantă care îl va accepta ulterior, amendamentul va intra în vigoare în prima zi din luna următoare expirării unei perioade de o lună de la data la care partea respectivă îl va fi informat pe Secretarul general despre acceptarea sa.

4. Orice amendament la Părțile a II-a și a VI-a ale prezentei Carte vor intra în vigoare în prima zi din luna următoare expirării unei perioade de o lună de la data la care toate părțile contractante îl vor fi informat pe Secretarul general că l-au acceptat.

Partea VI

Articolul K – Semnarea, ratificarea și intrarea în vigoare

1. Prezenta Cartă este deschisă semnării statelor membre ale Consiliului Europei. Ea va fi supusă ratificării, acceptării sau aprobării. Instrumentele de ratificare, acceptare sau aprobare vor fi depuse la Secretarul general al Consiliului Europei.

2. Prezenta Cartă va intra în vigoare în prima zi a lunii următoare expirării unei perioade de o lună de la data la care trei state ale Consiliului Europei își vor fi exprimat consimțământul de a fi legate de prezenta Cartă, conform prevederilor paragrafului precedent.
3. Pentru orice stat membru care își va exprima ulterior consimțământul de a fi legat de prezenta Cartă, aceasta va intra în vigoare în prima zi a lunii următoare expirării unei perioade de o lună de la data depunerii instrumentului de ratificare, acceptare sau aprobare.

Articolul L – Aplicare teritorială

1. Prezenta Cartă se aplică pe teritoriul metropolitan al fiecărei părți contractante. Orice semnatar poate, în momentul semnării sau în momentul depunerii instrumentului său de ratificare, acceptare sau aprobare, să precizeze prin declarație adresată Secretarului general al Consiliului Europei teritoriul care este considerat în acest scop drept teritoriul său metropolitan.
2. Orice semnatar poate, în momentul semnării sau în momentul depunerii instrumentului de ratificare, acceptare sau aprobare sau în orice alt moment ulterior, să declare, prin notificare adresată Secretarului general al Consiliului Europei, că prezenta Cartă se va aplica, în întregime sau în parte, asupra aceluși sau acelor teritorii metropolitane specificate în respectiva declarație și cărora le asigură relațiile internaționale sau pentru care își asumă responsabilitatea internațională. Acesta va specifica în această declarație articolele sau paragrafele din Partea a II-a a Cartei pe care le acceptă ca obligatorii în privința fiecăruia dintre teritoriile desemnate în declarație.
3. Carta se va aplica pe teritoriul sau teritoriile desemnate în declarația menționată în paragraful precedent începând din prima zi a lunii următoare expirării unei perioade de o lună de la data primirii notificării acestei declarații de către Secretarul general.
4. Orice parte contractantă va putea, în orice moment ulterior, să declare, prin notificare adresată Secretarului general al Consiliului Europei, că, în, ceea ce privește unul sau mai multe dintre teritoriile la care Carta se aplică în virtutea paragrafului 2 din prezentul articol, aceasta acceptă ca obligatoriu orice articol sau paragraf numerotat pe care nu îl acceptase încă în privința acestui teritoriu sau acestor teritorii. Aceste angajamente ulterioare vor fi considerate parte integrantă a declarației originale în ceea ce privește teritoriul respectiv și vor produce aceleași efecte începând din prima zi a lunii următoare expirării unei perioade de o lună de la data primirii notificării de către Secretarul general.

Articolul M – Denunțarea

1. Nici o parte contractantă nu poate denunța prezenta Cartă înainte de expirarea unei perioade de 5 ani de la data la care Carta a intrat în vigoare în ceea ce o privește sau înainte de expirarea oricărei alte perioade ulterioare de doi ani și, în

toate cazurile, un preaviz de 6 luni va fi notificat Secretarului general al Consiliului Europei, care va informa în această privință celelalte părți contractante.

2. Orice parte contractantă poate, conform dispozițiilor enunțate în paragraful precedent, să denunțe orice articol sau paragraf al Părții a II-a din Cartă pe care l-a acceptat, sub rezerva că numărul articolelor sau paragrafelor prin care se leagă această parte contractantă să nu fie niciodată mai mic de 16 în primul caz și de 63 în cel de-al doilea și ca acest număr de articole sau paragrafe să continue să cuprindă articolele selectate de această parte contractantă dintre cele la care se face referire specială în articolul A, paragraful 1, alineatul b.
3. Toute Partie peut dénoncer la présente Charte ou tout article ou paragraphe de la partie II de la Charte aux conditions prévues au paragraphe 1 du présent article, en ce qui concerne tout territoire auquel s'applique la Charte en vertu d'une déclaration faite conformément au paragraphe 2 de l'article L.

Articolul N – Anexă

Anexa la prezenta Cartă face parte integrantă din aceasta.

Articolul O – Notificări

Secretarul general al Consiliului Europei va notifica statelor membre ale Consiliului Europei și Directorului general al Biroului Internațional al Muncii:

- a. orice semnare;
- b. depunerea oricărui instrument de ratificare, acceptare sau aprobare;
- c. orice dată de intrare în vigoare a prezentei Carte în conformitate cu articolul K;
- d. orice declarație făcută în aplicarea articolelor A, paragrafele 2 și 3, D, paragrafele 1 și 2, F, paragraful 2 și L, paragrafele 1, 2, 3 și 4.
- e. orice amendament în conformitate cu articolul J;
- f. orice denunțare în conformitate cu articolul M;
- g. orice alt act, notificare sau comunicare în legătură cu prezenta Cartă

Drept pentru care, subsemnații, autorizați în mod corespunzător în acest scop, au semnat Carta revizuită.

Întocmită la Strasbourg la 3 mai 1996, în franceză și în engleză, ambele texte fiind egal autentice, într-un singur exemplar care va fi depus în arhivele Consiliului Europei. Secretarul general al Consiliului Europei va transmite copii certificate conforme fiecărui stat membru al Consiliului Europei și Directorului general al Biroului Internațional al Muncii.

Anexă la cartă socială europeană (revizuită)

Câmpul de aplicare a Cartei sociale europene revizuite în privința persoanelor protejate

1. Sub rezerva prevederilor art. 12, paragraful 4 și art. 13, paragraful 4, persoanele vizate de articolele 1-17 și 20-31 nu includ străinii decât în măsura în care sunt cetățeni ai altor părți care își au reședința legală sau lucrează în mod regulat pe teritoriul părții respective, fiind înțeles că articolele sus-menționate vor fi interpretate în lumina dispozițiilor articolelor 18 și 19.

Prezenta interpretare nu exclude acordarea drepturilor analoge și altor persoane de către una dintre părți

2. Fiecare parte va acorda refugiaților ce corespund definiției Convenției de la Geneva din 28 iulie 1951 privind statutul refugiaților și Protocolul din 31 ianuarie 1967, care locuiesc legal pe teritoriul său, un tratament cât mai favorabil posibil și în orice caz nu mai puțin favorabil decât cel la care aceasta s-a angajat în virtutea Convenției din 1951, precum și a celorlalte acorduri internaționale existente și aplicabile refugiaților mai sus menționați.
3. Fiecare parte va acorda apatrizilor, așa cum este definit în Convenția privind Statutul apatrizilor, încheiată la New York în data de 28 septembrie 1954, și care au dreptul de ședere legală pe teritoriul său, un tratament cât mai favorabil posibil și în niciun caz mai puțin favorabil decât în temeiul obligațiilor acceptate de către fiecare parte, în temeiul instrumentului menționat și în conformitate cu orice alte instrumente internaționale existente aplicabile acelor apatrizi.

Partea I, paragraful 18, și Partea all-a, articolul 18, paragraful,

Se înțelege că aceste prevederi nu privesc intrarea pe teritoriul părților și nu aduc atingere prevederilor Convenției europene privind stabilirea, semnată la Paris pe 13 decembrie 1955.

Partea II

Articolul 1, paragraful 2

Această prevedere nu trebuie să fie interpretată ca interzicând sau ca autorizând clauzele sau practicile de securitate sindicală.

Articolul 2, paragraful 6

Părțile vor putea dispune ca această prevedere să nu se aplice:

- a. lucrătorilor având un contract sau un raport de muncă a cărui durată totală nu depășește o lună și/sau a cărui durată săptămânală de lucru nu depășește 8 ore.
- b. atunci când contractul sau raportul de muncă au un caracter ocazional și/sau specific, cu condiția, în acest caz, ca motive obiective să justifice neaplicarea.

Articolul 3, paragraful 4

În scopul aplicării acestei prevederi atribuțiile, organizarea și condițiile de funcționare ale acestor servicii trebuie să fie determinate de legislație sau reglementări internaționale, de convenții colective sau de orice alt mijloc adecvat condițiilor naționale.

Articolul 4, paragraful 4

Această prevedere va fi interpretată astfel încât să nu interzică o concediere imediată în cazul unei grave greșeli.

Articolul 4, paragraful 5

Se înțelege că o parte se poate obliga la angajamentul cerut în acest paragraf dacă reținerile din salarii sunt interzise pentru marea majoritate a lucrătorilor fie prin lege, fie prin convenții colective sau sentințe de arbitraj, singurele excepții fiind constituite de persoanele ce nu sunt acoperite de aceste instrumente.

Articolul 6, paragraful 4

Se înțelege că fiecare parte poate, în ceea ce o privește, să reglementeze exercitarea dreptului la grevă prin lege, cu condiția ca oricare altă eventuală restricție a acestui drept să poată fi justificată în termenii articolului G

Articolul 7, paragraful 2

Prezenta prevedere nu împiedică părțile să prevadă în lege posibilitatea ca tinerii care nu au împlinit vârsta minimă prevăzută să realizeze munci strict necesare pregătirii profesionale proprii atunci când munca se realizează sub controlul personalului competent autorizat și cu condiția ca securitatea și protecția sănătății tinerilor în muncă să fie garantate.

Articolul 7, paragraful 8

Se înțelege că o parte va îndeplini angajamentul cerut în acest paragraf dacă se conformează spiritului acestui angajament prevăzând prin legislația proprie ca marea majoritate a persoanelor sub 18 ani să fie angajată în munci de noapte.

Articolul 8, paragraful 2

Această dispoziție nu va fi interpretată ca și cum ar consacra o interdicție cu caracter absolut. Pot interveni excepții, de exemplu, în cazurile următoare:

- a. dacă lucrătoarea a comis o greșeală ce justifică încetarea raportului de muncă;
- b. dacă întreprinderea respectivă își încetează activitatea;
- c. dacă termenul prevăzut de contractul de muncă a încetat.

Articolul 12, paragraful 4

Cuvintele “și sub rezerva condițiilor stipulate în aceste acorduri” care figurează în introducerea acestui paragraf, sunt considerate ca având semnificația că, referitor la prestațiile ce există independent de un sistem contributiv, o parte poate cere realizarea unei perioade de ședere prescrisă înainte de acordarea acestor prestații cetățenilor altor părți.

Articolul 13, paragraful 4

Guvernele care nu sunt părți la Convenția europeană de asistență socială și medicală pot ratifica Carta în ceea ce privește acest paragraf sub rezerva acordării pentru cetățenii altor părți a unui tratament conform prevederilor Convenției menționate.

Articolul 16

Se înțelege că protecția acordată de această prevedere acoperă familiile monoparentale.

Articolul 17

Se înțelege că această prevedere acoperă toate persoanele sub 18 ani, cu excepția situației în care majoratul este atins mai devreme, în virtutea legislației aplicabile, fără prejudicierea altor dispoziții specifice prevăzute de Cartă, și anume de articolul 7.

Aceasta nu implică obligația de a asigura învățământul obligatoriu până la vârsta menționată mai sus.

Articolul 19, paragraful 6

În scopul aplicării prezentei dispoziții prin “familie a lucrătorului migrant” se înțelege cel puțin soțul/soția lucrătorului și copiii săi necăsătoriți, atâta vreme cât ei sunt considerați minori de legislația pertinentă a statului primitor și sunt întreținuți de către lucrător.

Articolul 20

1. Se înțelege că materiile ce aparțin domeniului securității sociale, precum și prevederile referitoare la prestațiile de șomaj, la prestațiile pentru persoanele în vârstă și la prestațiile de urmaș pot fi excluse din câmpul de aplicare a acestui articol.
2. Nu vor fi considerate ca discriminări în sensul prezentului articol prevederile referitoare la protecția femeii, mai ales în ceea ce privește sarcina, nașterea și perioada postnatală.
3. Prezentul articol nu împiedică adoptarea de măsuri specifice vizând remedierea inegalităților de fapt.
4. Pot fi excluse din câmpul de aplicare a prezentului articol sau din a unora dintre dispozițiile sale activitățile profesionale care, în funcție de natura lor sau de condițiile de exercitare, nu pot fi încredințate decât persoanelor de un anumit sex. Această dispoziție nu va fi interpretată ca obligând părțile să decidă pe cale legislativă sau regulamentară lista activităților profesionale care, în funcție de natura lor, pot fi rezervate lucrătorilor de un anumit sex.

Articolele 21 și 22

1. În scopul aplicării acestor articole, termenii “reprezentanți ai lucrătorilor” desemnează persoanele recunoscute ca atare de legislația sau de practica națională.
2. Termenii “legislația și practica națională” vizează, după caz, în afară de legi și de regulamente, convențiile colective, alte acorduri între patron și reprezentanții lucrătorilor, uzanțele și hotărârile judecătorești pertinente.
3. În scopul aplicării acestor articole termenul “întreprindere” este interpretat ca vizând un ansamblu de elemente materiale și nemateriale, având sau nu personalitate juridică, destinat producției de bunuri sau prestării de servicii, în scop economic, și dispunând de putere de decizie în privința comportamentului său pe piață.
4. Se înțelege că pot fi excluse de la aplicarea acestor articole comunitățile religioase și instituțiile lor, chiar atunci când aceste instituții sunt “întreprinderi” în sensul paragrafului 3. Instituțiile ce desfășoară activități inspirate de anumite idealuri sau care se ghidează după anumite concepte morale, idealuri și concepte protejate de legislația națională pot fi excluse de la aplicarea acestor articole în măsura necesară pentru protejarea orientării întreprinderii.
5. Se înțelege că, atunci când într-un stat drepturile enunțate în prezentele articole sunt exercitate în cadrul diverselor filiale ale întreprinderii, partea respectivă trebuie să fie considerată ca îndeplinind obligațiile ce decurg din aceste prevederi.
6. Părțile vor putea exclude din câmpul de aplicare a prezentelor articole întreprinderile ale căror efective nu ating un prag stipulat de legislație sau practica națională.

Articolul 22

1. Această prevedere nu afectează atribuțiile și obligațiile statelor în materie de adoptare a reglementărilor referitoare la igiena și securitatea la locul de muncă sau competențele și responsabilitățile organelor însărcinate cu supravegherea respectării aplicării acestora.
2. Termenii "servicii și facilități sociale și socio- culturale" vizează serviciile și facilitățile de natură socială și/sau culturală pe care le oferă anumite întreprinderi lucrătorilor, cum ar fi asistență socială, terenurile de sport, sălile pentru hrănirea sugarilor, bibliotecile, taberele de vacanță etc.

Articolul 23, paragraful 1

În scopul aplicării acestui paragraf, expresia "cât mai mult timp posibil" se referă la capacitățile fizice, psihologice și intelectuale ale persoanei în vârstă.

Articolul 24

1. Bineînțeles că în scopul aplicării acestui articol termenul "concediere" semnifică încetarea raportului de muncă la inițiativa patronului.
2. Se înțelege că acest articol acoperă toți lucrătorii dar că o parte poate sustrage în întregime sau parțial de sub protecția sa următoarele categorii de salariați:
 - a. lucrătorii angajați în baza unui contract de muncă pe o perioadă determinată sau care prevede o muncă determinată;
 - b. lucrătorii ce efectuează o perioadă de încercare sau care nu realizează perioada de vechime cerută, cu condiția ca durata acesteia să fie stabilită dinainte și ca ea să fie rezonabilă;
 - c. lucrătorii angajați cu titlu ocazional pe o perioadă scurtă.
3. În scopul aplicării acestui articol, următoarele situații nu constituie motive valabile de concediere:
 - a. afilierea sindicală sau participarea la activități sindicale în afara orelor de program sau, cu consimțământul patronului, în timpul orelor de program;
 - b. faptul de a solicita, de a exercita sau de a avea mandat de reprezentant al lucrătorilor;
 - c. faptul de a fi depus o plângere sau de a fi participat la proceduri angajate împotriva unui patron pe motivul unor pretense încălcări ale legislației sau de a fi prezentat un recurs în fața autorităților administrative competente;
 - d. rasa, culoarea, sexul, starea civilă, responsabilitățile familiale, sarcina, religia, opinia politică, originea națională sau socială;
 - e. concediul de maternitate sau concediul parental;
 - f. absența temporară din muncă pe motiv de boală sau accident.

4. Se înțelege că indemnizația sau orice altă reparație adecvată în caz de concediere fără motiv valabil trebuie să fie determinată de legislația sau reglementarea națională, prin convenții colective sau de orice altă manieră adecvată condițiilor naționale.

Articolul 25

1. Autoritatea competentă poate, în mod excepțional și după consultarea organizațiilor patronilor și lucrătorilor, să excludă categorii determinate de lucrători de la protecția prevăzută în această dispoziție, pe motivul naturii speciale a raporturilor de muncă.
2. Se înțelege că termenul de “insolvabilitate” va fi definit de legea și de practica națională.
3. Creanțele lucrătorilor care fac obiectul acestei dispoziții vor trebui să cuprindă cel puțin:
 - a. creanțele lucrătorilor cu titlu de salarii aferente unei perioade determinate, care nu trebuie să fie mai mică de 3 luni într-un sistem de privilegii și de 8 săptămâni într-un sistem de garanții, care precede insolvabilitatea sau încetarea raportului de muncă;
 - b. creanțele lucrătorilor plătite cu titlu de concediu, datorate ca urmare a muncii efectuate în cursul anului în care a survenit insolvabilitatea sau încetarea raportului de muncă;
 - c. creanțele lucrătorilor cu titlu de sume datorate pentru alte absențe remunerate aferente unei perioade determinate, care nu trebuie să fie mai mică de 3 luni într-un sistem de privilegii și de 8 săptămâni într-un sistem de garanții și care precede insolvabilitatea sau încetarea raportului de muncă.
4. Legislația și reglementările naționale pot limita protecția creanțelor lucrătorilor la o sumă determinată care va trebui să fie de un nivel social acceptabil.

Articolul 26

Se înțelege că acest articol nu obligă părțile să adopte un act normativ.

Se înțelege că paragraful 2 nu acoperă hărțuirea sexuală.

Articolul 27

Se înțelege că acest articol se aplică lucrătorilor de ambele sexe care au responsabilități familiale în privința copiilor aflați în îngrijirea lor, precum și a altor membri ai familiei lor directe care au nevoie, în mod evident, de îngrijirea sau de sprijinul lor, atunci când aceste responsabilități limitează posibilitățile lucrătorilor de a se pregăti, a intra, a participa sau a progresa într-o activitate economică.

Articolul 28 și 29

În sensul aplicării acestor articole, termenul “reprezentanți ai lucrătorilor” desemnează persoanele recunoscute ca atare de legislația sau de practica națională.

Partea III

Se înțelege că prezenta Cartă conține angajamente juridice cu caracter internațional a căror aplicare este supusă numai controlului vizat în Partea a IV-a.

Articolul A, paragraful 1

Se înțelege că paragrafele numerotate pot cuprinde articole care nu conțin decât un singur paragraf.

Articolul B, paragraful 2

În sensul paragrafului 2 al articolului B, prevederile Cartei revizuite corespund prevederilor Cartei care au același număr de articol sau de paragraf, cu excepția:

- a. articolului 3, paragraful 2, al Cartei revizuite care corespunde articolului 3, paragrafele 1 și 3, al Cartei;
- b. articolului 3, paragraful 3, al Cartei revizuite care corespunde articolului 3, paragrafele 2 și 3, al Cartei;
- c. articolului 10, paragraful 5, al Cartei revizuite care corespunde articolului 10, paragraful 4, al Cartei;
- d. articolului 17, paragraful 1, al Cartei revizuite care corespunde articolului 17, al Cartei.

Partea V

Articolul E

O diferență de tratament pe un motiv obiectiv și rezonabil nu este considerată ca discriminatorie.

Articolul F

Termenii "în caz de război sau în cazul unui pericol public" vor fi interpretați astfel încât să acopere și amenințarea de război.

Articolul I

Se înțelege că lucrătorii excluși, conform anexei articolelor 21 și 22 nu sunt luați în considerare la stabilirea numărului lucrătorilor respectivi.

Articolul J

Termenul "amendament" va fi înțeles astfel încât să acopere și includerea de noi articole în Cartă.

Carta Socială Europeană, adoptată în 1961 și revizuită în 1996, este corespondenta Convenției Europene a Drepturilor Omului, în domeniul drepturilor economice și sociale. Ea garantează un spectru larg de drepturi ale omului, cu privire la locurile de muncă, locuințe, sănătate, educație, protecție socială și bunăstare socială.

Niciun alt instrument legal la nivel pan-european nu prevede o astfel de protecție extinsă și completă a drepturilor sociale ca aceea prevăzută de Cartă.

De aceea, Carta este considerată drept Constituția socială a Europei și reprezintă o componentă esențială a arhitecturii drepturilor omului de pe continent.

www.coe.int/socialcharter

Consiliul Europei este organizația lider în domeniul drepturilor omului pe continentul european. Aceasta include 46 de state membre, inclusiv toate statele membre ale Uniunii Europene. Toate statele membre ale Consiliului Europei au semnat Convenția Europeană a Drepturilor Omului, un tratat conceput să protejeze drepturile omului, democrația și preeminența dreptului. Curtea Europeană a Drepturilor Omului supraveghează punerea în aplicare a Convenției în statele membre.

www.coe.int

